

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДОВГАНЬ ВАЛЕРІЙ ІВАНОВИЧ

УДК : 619:616:989.7(477.74)

ЛЕПТОСПИРОЗ ТВАРИН В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ
(етіологічна структура, особливості епізоотичного процесу та клінічного
прояву)

16.00.08 – епізоотологія та інфекційні хвороби

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата ветеринарних наук

ОДЕСА – 2003

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Одеському державному аграрному університеті

Науковий керівник: доктор ветеринарних наук, професор
Атамась Валентин Якимович,
Одеський державний аграрний університет, завідувач
кафедри епізоотології та паразитології.

Офіційні опоненти: доктор ветеринарних наук, професор,
Ткаченко Олексій Андрійович
Дніпропетровський державний аграрний університет,
завідувач кафедри епізоотології та інфекційних хвороб;

доктор ветеринарних наук, професора, **Галатюк**
Олександр Євстафійович
Державний агроєкологічний університет (м.
Житомир), завідувач кафедри заразних хвороб тварин.

Провідна установа: Білоцерківський державний аграрний університет
Міністерства аграрної політики України, кафедра діагностики інфекційних
хвороб с.-г. тварин, м. Біла Церква.

Захист відбудеться 03.12.2003 р. о 13-30 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 41.372.01 в Одеському державному аграрному університеті за
адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 99, ауд. 225

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного
аграрного університету за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 99, к.120

Автореферат розісланий 30.10.2003 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат ветеринарних наук

С.І.Масленікова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Лептоспіроз (іктерогемоглобінурія, інфекційна жовтяниця) – інфекційне природно-вогнищеве зооантропонозне захворювання тварин і людини, яке характеризується короткочасною гарячкою, явищами анемії, жовтяничним забарвленням, некрозами слизових оболонок і шкіри, кривавою сечею, атонією шлунково-кишкового тракту і схудненням, абортами й народженням нежиттєздатного приплоду.

Збудник хвороби – лептоспіри, які відносяться до порядку *Spirochaetales*. В 1983 р. Міжнародний підкомітет з таксономії лептоспір і спірохет виділив лептоспіри в самостійну родину *Leptospiraceae*, до якої входить рід *Leptospira*, що об'єднує два види: *L. interrogans* (патогенні лептоспіри) і *L. biflexa* (лептоспіри сапрофіти). Згідно останніх повідомлень вид патогенних лептоспір нараховує 224 серовари, які за ступенем спорідненості об'єднані в 26 серологічних груп (Бусол В.О. і співавт., 2000).

Лептоспіроз відносять до найбільш поширених природно-вогнищевих захворювань. Хворобу діагностовано на всіх континентах і в багатьох країнах. Аналіз даних МЕБ показує, що на кінець 2000 р. із 130 країн світу, які офіційно дали звіти про епізоотичну ситуацію відносно лептоспірозу, було: 56 країн неблагополучних щодо цієї інфекції; 9 країн, де хворобу реєструють на обмежених територіях; 19 країн, де інфекцію виявляли лише серологічними методами; 35 країн, в яких дану хворобу протягом аналізованого періоду не реєстрували; 11 країн не дали достовірної інформації щодо їх епізоотичного статусу відносно лептоспірозу протягом поточного року. Росія й Україна перебувають у групі країн з найскладнішою епізоотичною ситуацією. Матеріали ретроспективного аналізу статистичних даних Держдепартаменту ветеринарної медицини за 1994-2001 рр., а також дані, опубліковані в різних виданнях, засвідчують, що лептоспіроз в Україні має значне поширення і тенденцію до загострення ситуації. Кількість серопозитивних тварин від досліджених у 2001 р. порівняно з 1990 р. збільшилась більш ніж утричі, зросла і кількість випадків безсимптомного перебігу захворювання. Найбільше неблагополучних пунктів і хворих у період з 1994 по 2001 рік зареєстровано в Харківській, Донецькій, Дніпропетровській, Житомирській та Одеській областях (Бусол В.О. і співавт., 2000).

На даний час вивчені основні властивості лептоспір, етіологічна структура лептоспірозу людей, сільськогосподарських тварин і гризунів, розкриті найважливіші питання епідеміології і епізоотології захворювання (Любашенко С.Я. і співавт., 1974; Терских В.И., 1945; Чернуха Ю.Г. і співавт., 1971; Черкасский Б.Л. і співавт., 1976; Сосов Р.Ф. і співавт., 1976; Малахов Ю.А. і співавт., 2000; Урбан В.П. і співавт., 1976).

Чисельними дослідженнями встановлено, що в різних природно-географічних зонах у сільськогосподарських тварин спостерігається різна етіологічна структура, має свої особливості епізоотичний процес цієї

хвороби, тому без знання конкретних місцевих умов неможливо ефективно проводити протилептоспірознi заходи.

На півдні України, в тому числі в Одеській області, лептоспіроз тварин різних видів реєструється досить часто. Однак, етіологічна структура збудників, особливості перебігу і клінічного прояву хвороби, особливості епізоотичного процесу при лептоспірозі в цьому регіоні України ніким не вивчались, в зв'язку з чим відсутня науково обґрунтована система протилептоспірозних заходів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є розділом теми науково-дослідної роботи кафедри епізоотології та паразитології Одеського державного аграрного університету “Крайова епізоотологія найбільш поширених інфекційних захворювань тварин та птиці півдня України (номер державної реєстрації 0101U 001736).

Мета і задачі досліджень. Вивчити розповсюдження, етіологічну структуру, особливості епізоотичного процесу, перебігу і клінічного прояву лептоспірозу тварин в Одеській області та вдосконалити існуючі протилептоспірознi заходи.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі задачі:

- вивчити епізоотичну ситуацію щодо захворювання тварин на лептоспіроз в Одеській області за 1995-2002 роки;
- вивчити особливості перебігу та клінічного прояву лептоспірозу у великої рогатої худоби, свиней, коней і собак;
- встановити етіологічну структуру лептоспірозу у тварин різних видів;
- вивчити особливості епізоотичного процесу при лептоспірозі тварин в Одеській області;
- удосконалити систему протилептоспірозних заходів з урахуванням етіологічної структури збудників і особливостей епізоотичного процесу в Одеській області.

Об'єкт дослідження – велика рогата худоба, свині, коні, собаки, домові миші, лісові миші, миші – полівки, сірі щурі.

Предмет дослідження – сироватки крові і кров великої рогатої худоби, свиней, коней, собак, домових мишей, лісових мишей, мишей полівок, сірих щурів; результати серологічних досліджень сироваток крові тварин на лептоспіроз; статистичні дані Управління ветеринарної медицини Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагрополітики України в Одеській області; результати гематологічних і біохімічних досліджень крові корів; епізоотичний процес при лептоспірозі.

Методи досліджень - комплексний епізоотологічний (епізоотологічне обстеження господарств і спостереження за ними; порівняльно-історичний і порівняльно-географічний опис епізоотичного процесу; статистичне дослідження і епізоотологічний аналіз), клінічний, серологічний, гематологічний, біохімічний.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше в Одеській області вивчено: епізоотичну ситуацію щодо захворювання тварин на лептоспіроз великої рогатої худоби, свиней, коней і собак; етіологічну структуру лептоспірозу тварин; особливості клінічного прояву хвороби у тварин різних видів; особливості епізоотичного процесу, виявлено резервуари збудників лептоспірозу.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведених досліджень покладені в основу “Рекомендацій з профілактики лептоспірозу тварин в Одеській області” (затверджені Управлінням ветеринарної медицини Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагрополітики України в Одеській області). На підставі вивчення етіологічної структури лептоспірозу в Одеській області науково обґрунтована тактика використання протилептоспірозних вакцин.

Матеріали дисертації, викладені в наукових статтях, використовуються викладачами каф. епізоотології та паразитології і мікробіології та вірусології на лекціях і лабораторно-практичних заняттях в Одеському державному аграрному університеті.

Особистий внесок здобувача. Здобувач особисто обґрунтував тему дисертаційної роботи, опрацював джерела літератури за темою дисертації, розробив методичні підходи до вирішення поставлених завдань, виконав весь обсяг експериментальних робіт, проаналізував отримані результати, дав їх наукову інтерпретацію, написав дисертацію.

Серологічні дослідження сироваток крові різних видів тварин на лептоспіроз проведені дисертантом на базі Одеської обласної державної лабораторії ветеринарної медицини (директор – лікар ветеринарної медицини Носуленко О.С.) спільно з ветеринарним лікарем - лептоспірологом Фоміною Л.І.

Вивчення резервуарів збудників лептоспірозу на території Одеської області проведено спільно з завідувачем відділу особливо небезпечних інфекцій Одеської обласної СЕС І. Фучижі.

Апробація, результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи доповідались та обговорювались на наукових конференціях професорсько-викладацького складу, наукових співробітників і аспірантів Одеського державного аграрного університету в 1997, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003 роках.

Публікації. За матеріалами дисертації опубліковано шість наукових статей у фахових виданнях, а саме: три статті в журналі “Ветеринарна медицина України” і три статті – у збірнику наукових праць “Аграрний вісник Причорномор’я” Одеського державного аграрного університету та “Рекомендації з профілактики лептоспірозу тварин в Одеській області”

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота викладена на 127 сторінках комп’ютерного тексту і складається з таких розділів: вступ, огляд

літератури, вибір напрямків, матеріали і методи досліджень, результати досліджень та їх аналіз, система протилептоспірозних заходів в Одеській області, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, пропозиції виробництву, список використаних джерел, додатки. Робота ілюстрована 15 таблицями, 6 рисунками. Список використаної літератури включає 147 найменувань, в тому числі 31 іноземних.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження за темою дисертаційної роботи виконувалися протягом 1996-2002 рр. в господарствах Одеської області, обласній та районних державних лабораторіях ветеринарної медицини, на кафедрі епізоотології та паразитології Одеського державного аграрного університету та у відділі особливо небезпечних інфекцій Одеської обласної санітарно-епідеміологічної станції.

Матеріалом досліджень були результати епізоотологічного обстеження господарств; статистичні дані Управління державної ветеринарної медицини Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України в Одеській області, Одеської обласної державної лабораторії ветеринарної медицини, районних державних лабораторій ветеринарної медицини.

За період виконання дисертаційної роботи в РМА досліджено 93886 сироваток крові від великої рогатої худоби, 175765 сироваток крові від свиней, 3654 сироватки крові від коней, 337 сироваток від собак, 152 сироватки крові від домових мишей, 238 сироваток крові від лісових мишей, 329 сироваток крові від польових мишей і 146 сироваток крові від сірих щурів.

Аналіз епізоотичної ситуації щодо лептоспірозу великої рогатої худоби і свиней проведено в 26 районах Одеської області, в яких обстежено 154 ферми великої рогатої худоби і 111 свиноферм.

Серологічні дослідження на лептоспіроз в РМА сироваток крові великої рогатої худоби, свиней, коней і собак проведені з нашою участю в Одеській обласній державній лабораторії ветеринарної медицини. Сироватки крові від домашніх, лісових і польових мишей, а також від щурів досліджувались в лабораторії особливо небезпечних інфекцій Одеської обласної санітарно-епідеміологічної станції.

Епізоотичну ситуацію щодо поширення лептоспірозу великої рогатої худоби і свиней в Одеській області вивчали за статистичними даними, річними звітами районних управлінь ветеринарної медицини, а також за результатами проведених епізоотологічних обстежень господарств.

При вивченні особливостей епізоотичного процесу, перебігу і клінічного прояву лептоспірозу тварин в Одеській області використовували комплексний епізоотологічний метод. Епізоотологічні дослідження проводили згідно

“Методических указаний по эпизоотологическому исследованию” (Бакулов И.А. и соавт., 1982). При проведенні цих досліджень використовували: “Методы эпизоотического исследования и теория эпизоотического процесса” (Джупина С.И., 1991); “Материалы и методы эпизоотической нозогеографии” (Нуйкин Я.В., 1977).

Клінічні обстеження тварин, визначення кількості еритроцитів і лейкоцитів проводили загальноприйнятими методами; рівень гемоглобіну – за Салі; рівень білірубіну – за Єндрашиком; кількість загального білку – рефрактометричним методом; вміст цукру – за Сомоджі.

Серологічні дослідження сироваток крові на лептоспіроз проводили в реакції мікроаглютинації (РМА) з лептоспірами серологічних груп: *Icterohaemorrhagiae*, *Canicola*, *Grippotyphosa*, *Pomona*, *Tarassovi*, *Hebdomadis*, *Sejroe*.

Реакцію мікроаглютинації ставили згідно “Настанови з лабораторної діагностики лептоспірозу” (1997).

Одержані дані обробляли методами математичної статистики (Ашмарин И.П., Воробьев А.А., 1962).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Епізоотична ситуація щодо захворювання тварин на лептоспіроз в Одеській області

Динаміка кількості неблагополучних пунктів з лептоспірозу тварин наведена на рис. 1, з якого видно, що за період з 1995 по 2002 роки в Одеській області зареєстровано 20 неблагополучних пунктів, в яких лептоспіроз проявлявся клінічно. Хворіли на лептоспіроз в основному свині і велика рогата худоба. Лептоспіроз коней спостерігався лише один раз на Одеському іподромі у 1995 р.

Лептоспіроз свиней реєструвався: у 1995 р. в п’яти районах Одеської області (Любашівському, Роздільнянському, Красноокнянському, Овідіопольському, Кодимському); у 1998 р. в Березівському, а у 1999 і 2000 роках в В.Михайлівському районі.

Лептоспіроз великої рогатої худоби реєструвався: у 1995 році у двох районах області (Біляївському і Іванівському); у 1996 році в трьох районах (Любашівському, Роздільнянському і Біляївському); у 1998 році в трьох районах (Фрунзівському, В.Михайлівському і Ширяївському).

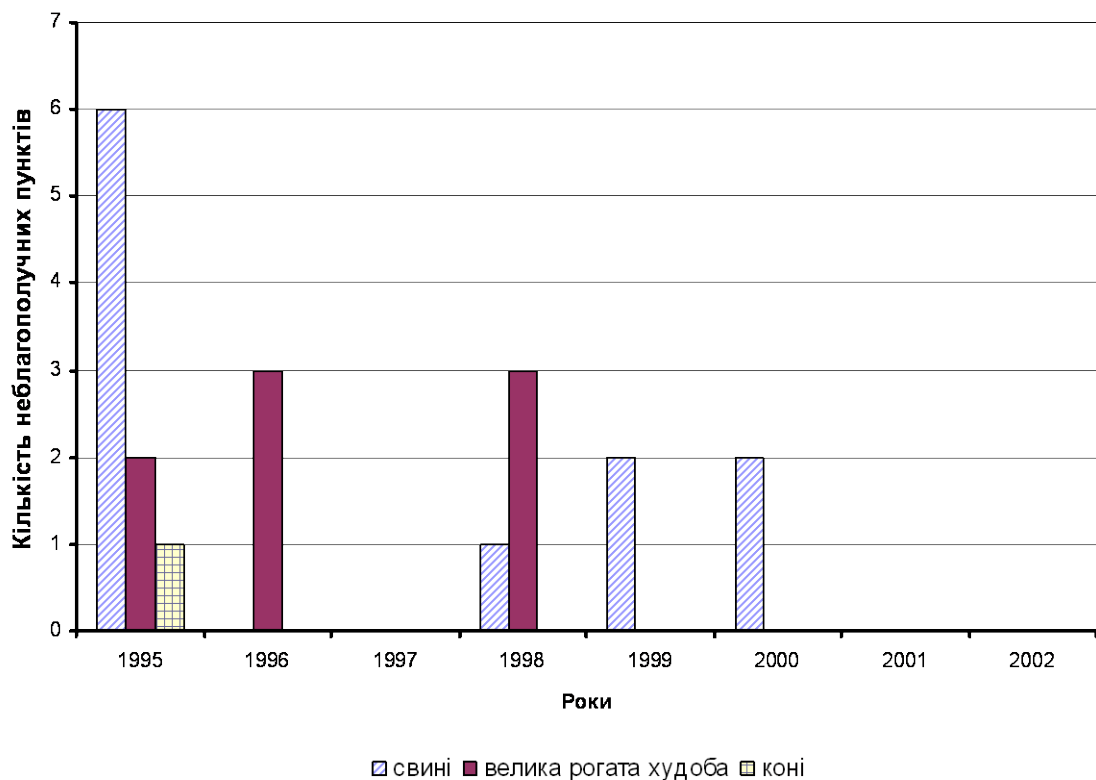
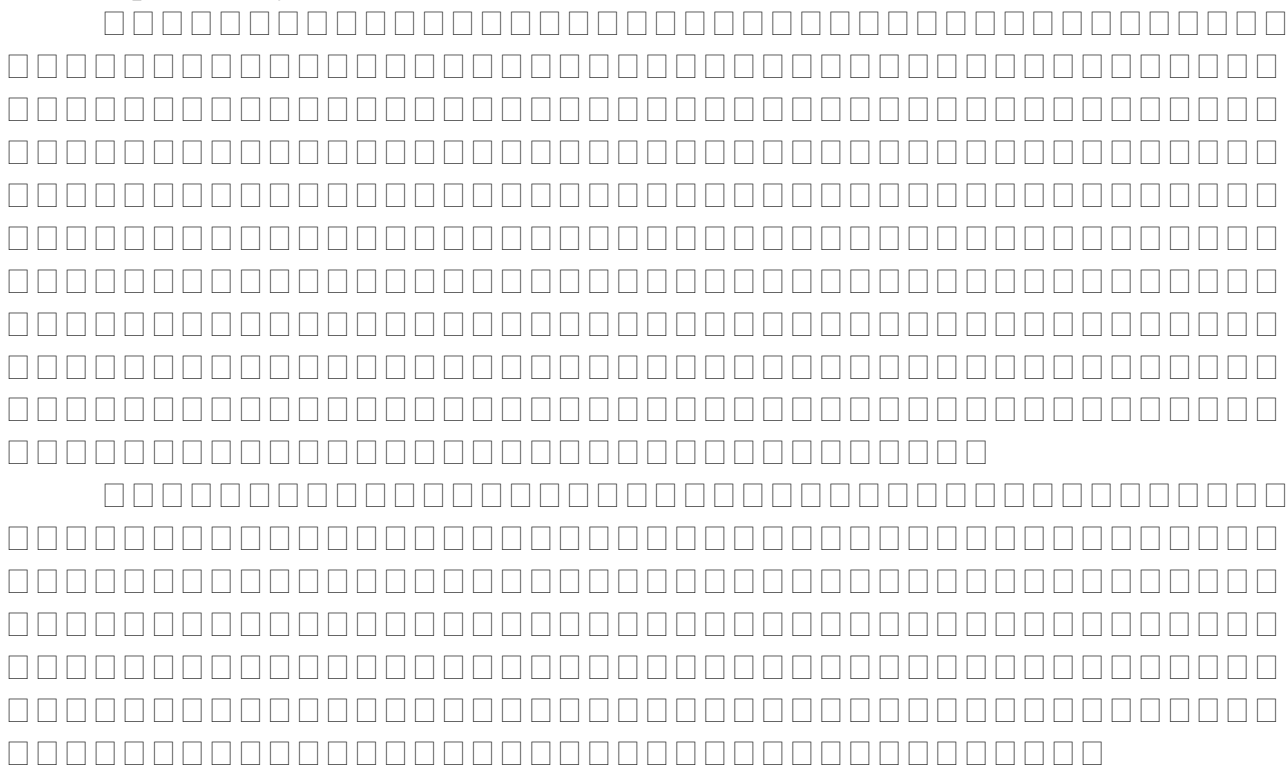

Рис. 1. Динаміка кількості неблагополучних пунктів з лептоспірозу тварин в Одеській області (1995-2002 рр.)

Протягом 1997, 2001 і 2002 років спалахів лептоспірозу серед свиней, великої рогатої худоби і коней

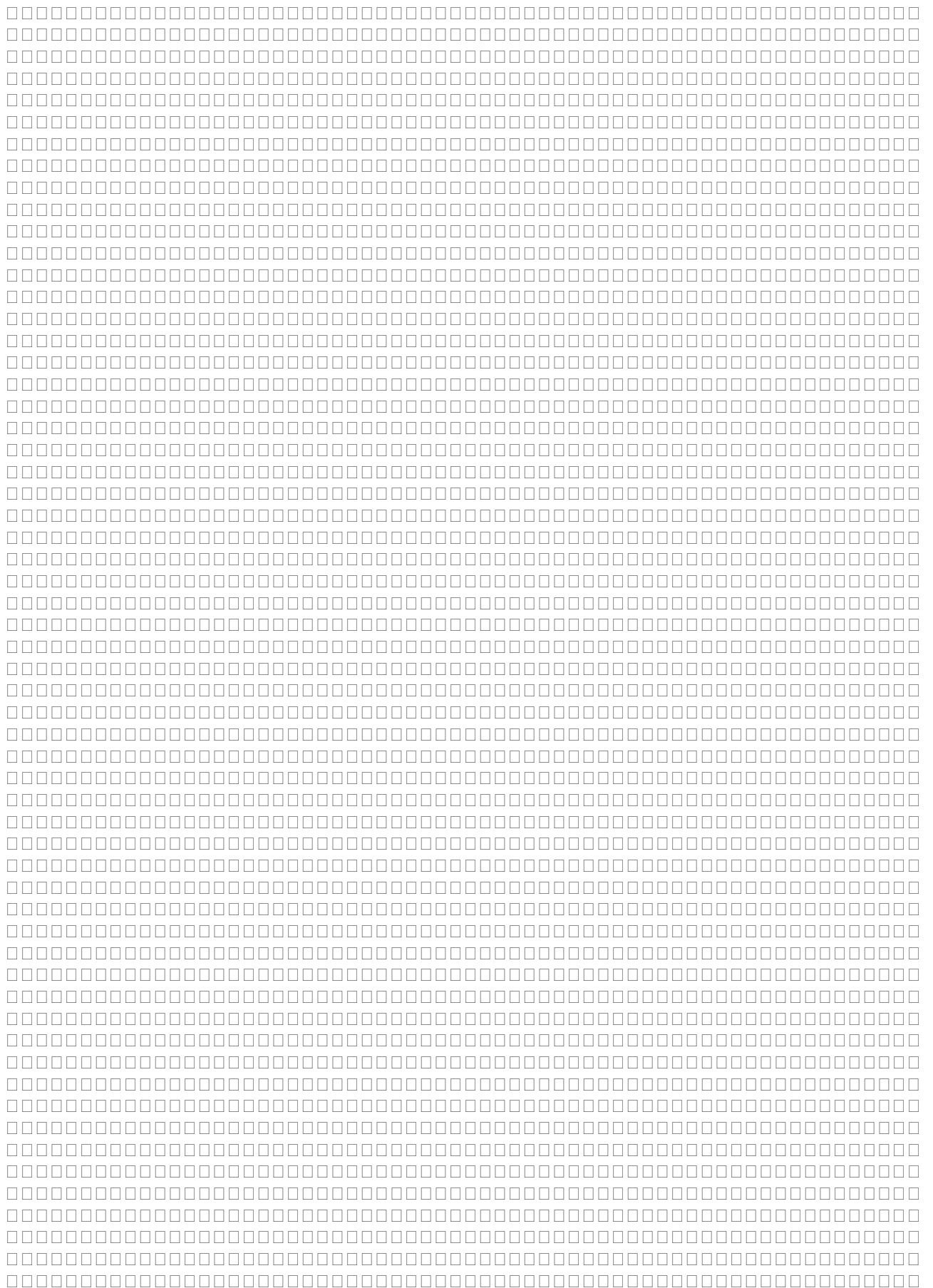
A large grid of 100 empty square boxes arranged in 10 rows and 10 columns, intended for a 100-day calendar.

[illegible][illegible][illegible]

A 5x25 grid of squares. The top row has 24 squares, with the 25th square missing. The second row has 25 squares. The third row has 25 squares, with the 10th square missing. The fourth row has 25 squares. The fifth row has 25 squares.

[illegible][illegible][illegible]

[illegible]

[illegible]

